

Závěrem

Císařské období Tibetu bylo jednou z nejdůležitějších epizod této země z hlediska historie, ale i literatury. Bylo obdobím formujícím. Během poměrně krátké doby necelých tří staletí se stal dříve neznámý Tibet důležitým mezinárodním hráčem v dané oblasti. Tibetská říše získala v této době nesmírně silnou roli coby jedna z několika mocností rovna silou Číně či Turkům. Tato role se projevila i v literatuře. Poprvé se v ní začaly odrážet náhledy nejen z hlediska poměrně omezené lokální tradice, ale objeveného širšího světa. Země okolo Tibetu byly v dané době pod silným vlivem buddhismu. Pozdější buddhistické kroniky hovoří o dávných předbuddhistických dobách v Tibetu jako o „barbarských časech“, a to je zřejmé připomenutí toho, že v buddhismu někteří tibetští císaři vnímali cosi, co by našimi slovy mohlo být nazvané „civilizačním pokrokem“.

Konkrétní texty v této knize se však pokoušejí rekonstruovat dobovou literaturu, která o barbarských dobách nehovoří, ale naopak se občas i krkolomně pokouší sloučit náboženskou roli tibetského císaře se základními buddhistickými koncepty.

V náhledu na pozdější tibetskou civilizaci proniknutou buddhistickým náboženstvím je patrné, že rozhodně není kopií ani čínské buddhistické společnosti, ani indické a ani středoasijské. Texty z této doby jsou tedy nesmírně důležité pro porozumění tibetským zvláštnostem dneška.

V Tibetu se evidentně protínají prvky přejaté od téměř všech národů v sousedství, ale ve svých důrazech a konkrétních formách dává tibetská civilizace poměrně jasně najevo svou svébytnost. Tibetští buddhističtí mniši včetně současného Dalajlamy se sice cítí být právoplatnými a hrdými dědici již vymřelého indického buddhismu, ale tím se cítí být mnoho buddhistů v jiných asijských zemích také. Je zřejmé, že mezi nimi existují i na první pohled poměrně zásadní rozdíly.

Tyto rozdíly mají své kořeny, které mohou být díky vynálezu tibetského písma zkoumané právě od období císařského období Tibetu. Pro zdánlivě odporující si tvrzení, že Tibeťané i přes vnější slupku buddhistů zůstávají v podstatě věrni svým starým představám o světě, či naopak, že Tibeťané na sebe vzali dědictví indických buddhistů, lze nalézt potvrzení. Obě se zdají být v obecné rovině pravdivá.

Při pozorném náhledu na tibetskou literaturu se oba tyto prvky, indo-buddhistický a autochtonní, setkávají v mnoha konkrétních případech. Připomeňme například hvězdu tibetské poezie Milaräpu, který si získal i lidové obecenstvo Tibetu svými písněmi. Co do obsahu se jeho písně zcela jasně vyjadřují o cílech tantrického pustevníka usilujícího o vymanutí se z koloběhu zrozování, tedy v souladu s indickým buddhismem. Forma jeho písní se však nápadně podobá oslavným písním tibetských císařů (*mgur*) dochovaným i v tunchuangské *Tibetské kronice*.

Či obráceně: v klášteře každé z buddhistických tradic v Tibetu se objevují rituály „výkupné oběti“ (*glud*). Ty spočívají v tom, že se v případě nemoci či špatných okolností vytvoří postavička daného člověka. Po odříkání mnoha textů (často pradžňápáramity) se postavička vynese na určené místo, běžně křižovatku cest. Tento rituál je ve své základní intenci poměrně jasný: používá náhradu postavičky z těsta za reálného člověka. Buddhistické texty v Tibetu dedikované tomuto rituálu jsou formálně v souladu s indickými tantrickými texty. Ale přesto v indických textech nelze najít jedinou zmínku o podobném rituálu, zato je najdeme ve starých tibetských nebuddhistických textech z Tun-chuangu.

Některé texty z Tun-chuangu je možné vidět i v souvislosti s v této oblasti nevšedním tibetským citem pro historii. Dodnes je v Tibetu poměrně silná tradice historiografie, a to v příkrém kontrastu s Indií, kde se historiografii tradičně nedařilo. Zde představené *Tibetské letopisy* a *Tibetskou kroniku* objevující se mezi texty z Tun-chuangu lze chápat jako počátky vedoucí až k tibetské buddhistické tradici literárních žánrů „oslavných životopisů“ (*rnam thar*) a „historií buddhismu“ (*chos 'byung*).

Bylo by možné předložit mnoho podobných příkladů. Jednotlivé kapitoly v této publikaci se nesnažily čtenáři ulehčovat pochopení této doby jednoznačným soudem, ale naopak se snažily ji vnímat v její syrovosti a nejednoznačnosti. Vposledku jen skrze původní verze dochovaných písemných svědectví je možné se dobrat lepšího porozumnění.